

SOBRE LA REFORMA DEL PLA D'ESTUDIS EN HISTÒRIA

per

Enric Guinot

(UNIVERSITAT DE VALÈNCIA)

Després de més d'un any de daltabaixos en el procés, sembla que, finalment, el projecte de pla d'estudis de la nova titulació d'Història, sense Geografia ni la Història de l'Art, i corresponent a la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de València, va a veure la llum per a entrar en vigor el curs 1993-94. Quan escric aquestes ratlles encara no ha estat aprovat per la Junta de Facultat, però a hores d'ara pot dir-se que més enllà dels debats i conflictes plantejats, ja té un contingut definit i clar.

En primera instància cal recordar que el nou pla d'estudis d'Història va a significar un canvi profund respecte la situació actual; en front d'una carrera d'Història que incorpora en aquests moments uns estudis obligatoris de Geografia i en menor mesura de la Història de l'Art en el primer cicle, amb una posterior especialització temàtica –Geografia, Art o una de comuna entre totes elles– o bé una de cronològica –Prehistòria, Història Antiga, Medieval, etc.–, i amb una optativitat quasi nul·la dins de cadascuna d'elles, anem a passar a un model quasi oposat.

El Ministeri d'Educació ha començat per trencar la titulació en tres de diferents; a partir d'ara els estudiants començaran en primer curs la carrera d'Història, la de Geografia o la d'Història de l'Art, a més d'un més general com ara el títol d'Humanitats, el qual mereixeria per ell sols tota una reflexió especial a banda. A més, aquestes llicenciatures veuen reduïda la seua durada a 4 anys acadèmics malgrat que el considerable nombre de crèdits a complir –300, el que equival a 3.000 hores de classe– fa dubtar que amb la mitjana de 15 hores setmanals actuals puguen complir-se totes les assignatures en aqueixa durada.

En segon terme, el Ministeri ha fixat un bloc d'assignatures comuns per a totes les universitats del país, les anomenades «troncals», que, en el cas d'Història, es troben dividides en dos grups: un més nombrós serà impartit en el primer cicle –els dos primers anys– amb una càrrega docent de 12 a 16 crèdits

per cadascuna de les cinc àrees de coneixement d'Història amb caràcter cronològic –Prehistòria, Història Antiga, Història Medieval, Moderna i Contemporània–; un segon grup serà impartit durant el tercer i quart cursos –segon cicle, amb matèries en principi complementàries –Arqueologia, Paleografia i Numismàtica, El món actual (1945-....), Història d'Amèrica, Fonts i mètodes històrics, i Noves tendències historiogràfiques–; tenen un nombre inferior de crèdits als del primer grup i un caràcter més miscel·lani, i podria interpretar-se la seua inclusió com un desig que les àrees de coneixement no cronològiques –Arqueologia, Paleografia i Història d'Amèrica– tinguen també la seua part entre les obligatòries i, a fi de comptes, que totes les àrees de coneixement relacionades administrativament amb Història disposen d'una parcel·la de càrrega docent assegurada.

En conjunt, aquesta «troncalitat» ve a representar un 41% del total dels crèdits de la titulació en Història, de forma que el 59% restant és competència de cadascuna de les universitats perquè redacten lliurement el seu contingut; no cal assenyalar que això permet una gran diversitat i un enorme augment de les matèries optatives a triar pels estudiants, només constrenyides per uns límits directors de caràcter administratiu, que no de continguts.

Això és, cadascuna de les universitat pot augmentar el nombre d'assignatures obligatòries –que només ho seran a ella– sempre que reste un mínim del 30% dels crèdits totals amb caràcter optatiu per part de l'estudiant; a més, fins un 10% del total poden ser de lliure elecció per ell entre qualsevol assignatura de la resta de facultats i escoles de la seua Universitat, siga la matèria que siga.

En el cas de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de València, la seua comissió d'estudis, formada per un professor representant i portaveu per àrea de coneixement i un nombre paritari d'estudiants, ha arribat a un projecte en el qual es concreten les possibilitats que acabe d'explicar, tot amb un cert nombre de discrepàncies sobre que es pretenia fer amb els estudis d'Història. La nova titulació d'Història a la universitat de València tindrà un bloc d'assignatures obligatòries i troncal del 50% aproximadament, amb un augment d'uns 30 crèdits en front dels mínims del Ministeri; aquesta càrrega es reparteix entre les àrees de coneixement cronològiques –Prehistòria, H. Antiga, Medieval, etc.– a la fi d'incloure assignatures –o sols continguts en alguns casos– referits al País Valencià, a més de crear-se menudes assignatures de primer cicle amb dos crèdits i un caràcter pràctic; a més a més, en la comissió ha estat aprovada la creació de dues assignatures noves, també en el primer cicle, corresponents a les àrees d'Arqueologia i Ciències i Tècniques Historiogràfiques; com el Ministeri havia

ubicat la càrrega docent troncal d'aquestes darreres sòls en el segon cicle, això ha generat un llarg debat sobre les raons que justificarien aqueixa ampliació en base als continguts de les matèries corresponents.

Per altra part, a la Universitat de València hi haurà un 50% de les assignatures –en crèdits– de caràcter optatiu, aspecte que ha estat resolt amb la creació per part de cadascuna de les 7 àrees de coneixement d'Història, d'un llistat propi d'assignatures al seu lliure parer. Amb una mitjana de 40 a 80 assignatures per àrea, així doncs la nova carrera d'Història ofertarà vora les 350 assignatures optatives a triar sense restriccions per cadascú dels estudiants; això els permetrà que puguen fer-se el seu propi currículum segons els seus interessos, escollint simultàniament matèries de Contemporània, Arqueologia, Moderna, etc.

A més a més, aqueix ventall es veu eixamplat per un breu llistat d'assignatures corresponents a la Història de l'Art, Geografia i alguna més de Filologia, la qual cosa augmenta un poc més l'oferta d'optatives d'aquest pla.

A hores d'ara, m'agradaria fer algunes observacions generals sobre com ha quedat configurat aquest pla d'estudis així com d'alguns problemes que pense poden plantejar-se, tot convidant a la reflexió de les parts interessades.

En primer lloc, cal tenir en compte que malgrat el que puga pensar-se, donada la importància del tema, la participació dels professors i estudiants no ha estat destacada de cap manera; quant al professorat, el mecanisme de discussió ha girat al voltant dels departaments i dels seus representants en la comissió de la facultat; malgrat la constatació de sensibilitats diferents sobre quins deurién ser els objectius generals de la titulació en Història i la preocupació de com resoldre de la millor manera el tema dels nous estudis, tinc la sensació que ha acabat dominant en general una actitud de desinterés i falta de debat i participació. Potser ha estat culpa de remetre la discussió bàsica als departaments, la qual cosa ha generat una visió del pla d'estudis molt reduccionista, amb els ulls massa capficats en el propi departament i els seus interessos; crec que hauria estat positiu que amb perspectiva de tota la facultat s'haguera debatut què signifiquen els estudis d'Història, quins estudiants es volen formar i per a què; això és, que segons es vulguera formar docents, investigadors, erudits, aficionats o donar una cultura general, hauriem tengut que fixar quines matèries i assignatures permetien materialitzar cadascuna d'aqueixes possibilitats –o varies d'elles a l'hora–.

En faltar aquest debat general, afegit al protagonisme dels departaments –o millor dit àrees de coneixement, de forma que algun departament tenia doble representació– en tot el procés, la concreció dels diversos interessos crec que ha anat molt en la línia dels de cadascú d'ells; per exemple, ha estat impossible aprovar la creació d'una única assignatura obligatòria per tots els estudiants

anomenada «Introducció a la Història», i que donara una visió general sobre què és la Història, quins són els seus continguts i fonts, i quines són els principals corrents historiogràfics; com tots els departaments volien tenir una part d'aqueixa càrrega docent, simplement no existirà, i els alumnes deuran cursar 7 menudes assignatures corresponents a cadascuna de les àrees, amb el perill de perdre la visió de conjunt i patir inevitables repeticions donada la brevetat dels cursets.

Per altra part, malgrat que els estudiants maldaren per aconseguir una representació paritària a la comissió d'estudis de la Facultat, en la pràctica la seua participació ha estat molt superficial; amb faltes d'assistència freqüents i la total absència d'alguns d'ells corresponents a les associacions d'estudiants més conservadores, tampoc no han dut o han demanat un projecte definit i bona part del temps han estat espectadors passius del procés; també és veritat que si la representació organitzada dels estudiants ha tingut alguna participació, ha estat a iniciativa d'aqueixes minories perquè el cos general de l'estudiantat simplement no ha volgut saber res, absolutament res, de tot el procés, i crec que això ja és tot un símptoma claríssim del nivell de consciència social del món universitari actual.

Si abans posàvem l'exemple de la no creació de l'assignatura obligatòria «Introducció a la Història», en canvi no cal oblidar dins d'aquesta dinàmica que s'han estat creades dues de noves en el primer cicle; justament són les corresponents a les dues àrees no cronològiques i no representades en la càrrega docent fixada pel Ministeri per al primer cicle, i que sí tenen àrea de coneixement a la nostra Universitat. La necessitat que tots els futurs llicenciats en Història per la Universitat de València hagen de cursar en el futur les matèries d'Arqueologia i una «Història de l'escriptura» en els dos primers anys, més enllà del reduït nombre de crèdits que puguen representar, no la veig justificada per arguments basats en la formació bàsica dels estudiants; ja tenen aqueixes matèries —metodològiques en bona mesura— en el segon cicle i no cal la seua duplicació en el primer; a més a més, en el cas de l'Arqueologia s'ha insistit que té caràcter de període cronològic, de forma que a hores d'ara duplicarà el de la Història Antiga en la seua vessant de matèria general d'un període històric, que és justament el caràcter de les matèries troncales del primer cicle.

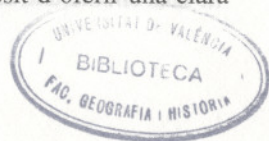
Semblant veig el problema de l'assignació de crèdits obligatoris a la matèria del País Valencià en aqueix cicle; la solució adoptada ha permés que cadascuna de les àrees de coneixement aplicara al seu parer la concreció de continguts referits al País Valencià, de forma que en uns casos no hi haurà assignatura de caràcter nacional, en altres serà una trimestral —Medieval—, en altres sols tindrà dos crèdits, més altres dos exlclusivament pràctics (Moderna i

Contemporània), i en altres dues tindrà un caràcter metodològic amb exemples i referències valencianes (Arqueologia i Paleografia); no és desgavellat aventurar que aquesta solució desvirtuarà molt probablement les raons que dugueren a crear una assignatura interdisciplinària sobre la nostra història i que fóra complement de formació obligatòria per a tots els estudiants; pensem que han primat en canvi els interessos de les diverses àrees per tal d'augmentar la seua càrrega docent, més enllà de la coherència de l'oferta docent en quant als seus continguts.

Paral·lelament a aquesta fragmentada Història del País Valencià ha estat creada una mini-assignatura de dos crèdits obligatoris en cadascuna de les àrees de coneixement; ha estat feta amb un caràcter totalment pràctic, la qual cosa implica menor nombre d'alumnes per aula i per tant major càrrega docent per al departament, però no veig molt lògic que això se'n faça entre les matèries obligatòries existint simultàniament un ampli grapat d'assignatures sobre fonts i metodologia de cadascuna de les àrees de coneixement que, per contra, no tenen caràcter absolutament pràctic; tampoc veig que el preu de crear-les siga el deixar en 20 hores per època històrica –la durada mitjana d'un curs superespecialitzat de doctorat–, l'ensenyament de la història del País Valencià com matèria comuna.

No tots, però, poden considerar-se problemes generats en la discussió interna; és veritat que part han vingut generats per un diagrama d'assignatures troncales exigides pel Ministeri d'Educació que té clars i greus anacronismes perquè, en darrera instància, també allí ha dominat la política de repartir docència entre les àrees de coneixement existents administrativament; per exemple, la creació de dos cicles tancats als quals calia adscriure matèries ha provocat que les assignatures de tipus metodològic acabaren en el segon d'ells, generant les iras dels afectats; també cal afegir un altre resultat de l'esmentada política de repartir per igual entre totes les àrees d'Història: han adscrit les dues matèries de «Fonts i metodologia...» i «Tendències historiogràfiques...», a totes les àrees simultàniament, de forma que és cadascuna de les Universitats la que deu concretar en què assignatures es divideix i quina àrea o àrees les imparteixen; com déiem abans, el resultat ha estat la creació ací de 7 miniassignatures troncales de dos crèdits, les quals impartiran fonts o historiografia segons un sorteig, i amb continguts sols de la seua època històrica respectiva.

Quant al bloc de les assignatures optatives, ja hem comentat que a la Universitat de València representaran el 50% del currículum dels estudiants, a triar lliurement per ells entre les vora de 350 creades pels departaments. Una vegada més el mecanisme de creació d'aquestes assignatures ha estat el de la lliure decisió de les set àrees de coneixement, i pense que ha faltat una mínima coordinació entre els diversos períodes històrics a propòsit d'oferir una clara

finalitat i relació entre blocs de matèries; normalment els departaments han creat els títols de les assignatures en base a les propostes de cadascú dels professors, fent-lo aquests tant pel seu interès temàtic propi com per per omplir el ventall general de matèries possibles i lògiques; el resultat no ha estat caòtic ni molt menys, perquè cert sentit comú historiogràfic pot constatar-se per totes les àrees, però pensem que s'han generat dos vicis a tenir en compte: el primer, l'existència d'un autèntic «baby-boom» d'assignatures –amb l'actual matrícula correponen a l'5 estudiants per cadascuna d'elles–, de forma que una part de les creades són realment molt concretes i quasi objecte de doctorats monogràfics; i en segon lloc, que malgrat que com hem dit solen omplir tot el ventall bàsic de matèries de cada època, després en la pràctica sols una part –sobre un terç del total probablement–, seran impartides realment perquè no hi ha més professors; el resultat serà que bona part d'elles sols existiran com tals títols possibles a impartir però passaran els anys i cap professor no l'activarà; ací veig el problema fonamental de la falta de coordinació i objectius clars sobre que ha de cobrir la carrera d'Història, perquè, tal com han quedat les coses, serà cadascú dels professors els qui individualment i lliure –segons els seus interessos i formació, i això també em sembla correcte– decidiran quines optatives són impartides; el resultat, però, serà que si el ventall del programa teòric cobreix assignatures més o menys relacionades entre bona part de les àrees, en la realitat es donaran buits entre una època i altra i serà possible –i temem que probable– el que per exemple un alumne curse Història Agrària Medieval i Contemporània però no de l'Edat Moderna malgrat la seua voluntat perquè en aquest darrer departament cap professor haja tingut interès en donar-la en aqueix o aqueixos anys, i el mateix en Història de la Cultura, Social, etc.

Encara veig un problema afegit i és que com per imposició del Ministeri ha calgut adscriure les assignatures al primer o al segon cicle, cadascú dels departaments les ha repartides segons la seua bona voluntat i enteniment, però això ha estat fet sense coordinació entre les diverses àrees i s'han donat plantejaments diferents entre elles; a més, cal recordar que per imposició del Ministeri no serà possible que un alumne de segon cicle trie una optativa de primer i viceversa.

En resum, hem volgut constatar l'existència d'aspectes problemàtics en la creació del nou pla d'estudis d'Història a la Universitat de València, però volem que quede clar que en el seu conjunt de cap manera pot dir-se que siga una calamitat i que els futurs llicenciats tenen un panorama fosc; crec que, ben al contrari, les millores respecte a la situació actual compensen els problemes que he anat enumerant, uns de més greus que altres, i alguns encara per demostrar ja

que ara per ara són més bé patiments personals que com participant del procés de reforma he anat cavilant; sens dubte que, una vegada posat en marxa, alguns d'aqueixos problemes podran ser reenfocats i, esperem, solucionats dins ho possible, i aquest és l'objectiu d'aquesta reflexió. Més negre ho tenen els futurs llicenciats en Història de l'Art per la Universitat de València, els quals podran acabar la carrera sense haver cursat ni una sola assignatura d'Història: sols matèries d'Art, impartides totes pels professors d'Art; la Història de l'Art no és Història, pel que sembla.

En l'edició que portava el nom, com d'habitual, de "L'Espresso", el "Triangolo della Morte" apareixia en un volum de l'edició "L'Espresso".

Guinot, Enrique

El Triangolo della Morte, però que ho sabem, s'incaxà l'estètica de la Gran Festa amb un altre diferent, més agraït i incert, que delava el taler d'altres realitats que havien referenciat a les actuals del lector, el sistema de valors, el dramaturgia que ara es visquen aquesta i una altra és terrible, i les maldades, i els desajustaments malaurats donen la imatge necessàriament humana allà on el món hi ha esodística. Però aquest tall original havia de ser el de la Gran Festa d'alegrament, el adreçament saburacions demogràfica, i amb la Gran Festa d'alegrament disperses que, compta i debatut, van a permetre la descomposició del malisme scriptori social. L'Espresso és el gran acte endavant; el Triangolo della Morte a l'alegrament contemporània; la concepció individual, fundant-se després d'aquí del Mil·lenni, rep el sostrat definitiu que prepara el terreny perquè l'home esdevinga el centre de tota acció humana. L'Espresso d'alegrament personal no ha estat possible sense la penetració en la concepció de la mort individual, però, cadascun és responsable del seu acte, de la vida del camp de la salvació o de la caiguda. L'Espresso aconsegueix l'alegrament de la lectura levítica del món. La civilitat occidental és una il·lusió que no té cap altre final que el Triangolo della Morte, però.

En *Il Triangolo della Morte* portaven aquest toc emocional de la mort individual. L'autor d'aquest treball, de modes extraordinàries, no se l'atribuïa ni el seu títol original, de cert només es pot dir que feu ginta cap a un altre de l'Espresso per a l'Hospital Nove de la ciutat de Palerm. La representació